

ชื่อภาคนิพนธ์ : การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ
อ.เวียงชัย จ.เชียงราย
ชื่อผู้เขียน : นายชัยวัฒน์ ลือเดช
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา : 2547

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ โดยผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 266 คนแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเป็น จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีอายุ 48 ปีขึ้นไป ร้อยละ 82.4 มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษาเกือบทั้งหมดสมรสแล้ว และมีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 2,001-4,000 บาท โดยที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำร้อยละ 82.7 มีที่ดินในการ ทำการเกษตรมากกว่า 5 ไร่ โดยเป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ใช้ในการทำเกษตรกรรมเป็นของตนเอง ทั้งหมดและเป็นผู้ใช้น้ำจากชลประทานอย่างเดียวเป็นหลัก

ผลการศึกษา พบว่า

- 1) เกษตรกรผู้ใช้น้ำ มีส่วนร่วมในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในด้าน การแสดงความคิดเห็น ด้านการวางแผนตัดสินใจ และ ด้านการดำเนินการเรียงจากมากมาน้อยตามลำดับ
- 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ รายได้ ขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตร กรรมสิทธิ์ในที่ดิน แหล่งน้ำหลักที่ใช้ทำการเกษตร การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และ การเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 3) เกษตรกรผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ ได้รับคำแนะนำหรือความรู้จากเจ้าหน้าที่ และเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก

4) เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ หน้าที่ในการแบ่งปันน้ำอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มตามรอบเวรที่กำหนดเป็นของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และเมื่อสมาชิกเกษตรกรผู้ใช้น้ำพบว่าคลองส่งน้ำมีวัชพืชขวางการไหลของน้ำจะต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ชลประทานให้ทำการขุดลอก

ปัญหาอุปสรรค การศึกษาพบว่า

- 1) เกษตรกรผู้ใช้น้ำยังไม่ได้จัดทำหรือกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม เนื่องจากยังอยู่ในระยะปีแรกของฤดูกาลเพาะปลูกที่ได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่ค้ำก
- 2) การบริหารจัดการน้ำยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำและทำให้เกษตรกรรู้สึกว่าการส่งน้ำ ใช้น้ำ ไม่เป็นธรรม
- 3) ระบบส่งน้ำบางจุดยังไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่มีท่อลอดทำให้การส่งน้ำไม่ทั่วถึงกัน
- 4) สมาชิกภายในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงการใช้น้ำ สาเหตุเพราะยังเคยชินกับการใช้น้ำแบบเดิมอยู่
- 5) ผู้ใช้น้ำยังไม่เข้าใจระบบการส่งน้ำ การบริหารจัดการ หน้าที่และกฎระเบียบของการใช้น้ำที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ชลประทานควรจัดให้มีการอบรมเตรียมความพร้อม สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะด้านระบบการส่งน้ำ การบริหารจัดการ หน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และกฎระเบียบต่างๆ ก่อนที่จะปล่อยให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำบริหารจัดการเอง โดยที่ยังขาดความรู้ความสามารถและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
- 2) ควรมีการสำรวจปริมาณความต้องการน้ำของเกษตรกรที่แท้จริงและปรับปรุงระบบการส่งน้ำให้สอดคล้องทั้งนี้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกร โดยควรจัดให้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและหาทางแก้ไขร่วมกัน
- 3) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกร ได้เข้าใจและเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการดำเนินการพัฒนาคลองส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานและการร่วมขุดลอกและกำจัดวัชพืชภายในเขตของโครงการ
- 4) ควรมีการทบทวนการจัดสรรงบประมาณ และการจัดแบ่งงานของเจ้าหน้าที่ชลประทานให้สอดคล้องกับความต้องการของโครงการเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยทั้งนี้จะต้องปรับปรุงระบบการส่งน้ำให้เสร็จสมบูรณ์โดยเร็ว

ABSTRACT

181235

Title of Research Paper : Participation of Water – consuming Farmers in the Mae Tak Reservoir Project in Wiangchai District, Chiang Rai Province

Author : Mr.Chaiwat Luedat

Degree : Master of Arts (Social Development)

Year : 2004

The three major objectives of the study were : 1) to examine the participation of water – consuming farmers in the Mae Tak Reservoir Project ; 2) to identify the factors related to their participation; and 3) to point out the problem of and obstacles to their participation. The data were collected from 266 water – consuming farmers and were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The sample consisted of household heads. More than half were 48 years old or more. About 82.4 percent finished elementary school or lower. Nearly all of them were married. The household monthly income was 2,001-4,000 baht. About 82.7 of the samples possessed arable land of more than 5 rai. All of them had the ownership right and used only irrigated water.

Findings

1. The water – consuming farmers participated in the the Mae Tak Reservoir Project at a high level. When the individual dimensions were considered they were found to participate most in expressing their opinions, followed by decision – making, and implementation, respectively.

2. The factors found to be significantly related to the water-consuming farmers' level of participation in the project were income, size of the arable land, land

ownership right, primary source of cultivation water, advice and knowledge from irrigation officers, and realization of the benefit of forming a water consumption group.

3. Most of the water-consuming farmers were found to receive advice and knowledge from the government officers concerned and to see the benefit of forming a water consumption group at a high level.

4. These farmers had a good knowledge and understanding of the matters concerned. They had the poorest knowledge and understanding, however, in equal sharing of water among group members in the area under the irrigation, and in informing the irrigation officers when the canal was filled with weeds that prevented the water flow.

Regarding the problems and obstacles, the following were found :

1. The water-consuming farmers did not set the regulations of the group because it was the first year that they received water from the Mae Tak Reservoir.

2. The water management was still poor, causing competing for water and the feeling of unfairness in water delivery and consumption.

3. Some points in the water delivery system were not perfect. For example, there were no pipes for water delivery in some places.

4. Group members did not follow the agreement on water consumption because they were used to the traditional water consumption.

5. They did not understand the water delivery system, management, and regulations concerning the right way of water consumption.

Recommendations

The researcher made the following recommendations :

1. The irrigation officers should hold a training course for the farmers to educate them about the water delivery system and management, their responsibility and related regulations before allowing the farmers to manage the system with poor knowledge and understanding.

2. The volume of water actually needed by the farmers should be surveyed. Also, the water delivery system should be improved to alleviate the farmers' sufferings. Meeting should be held to have all parties find solutions together.

3. More public relations should be carried out so that the farmers had a good understanding and realized the benefit of participation in the project, especially in cooperating with irrigation officers in developing water delivery canals and in dredging them and getting rid of weeds in the project area.

4. The budget allocation should be reviewed. The work of irrigation officers should be divided to meet with the project needs in order to assist farmers to the full extent. The water delivery system especially needed to completely improved as soon as possible.